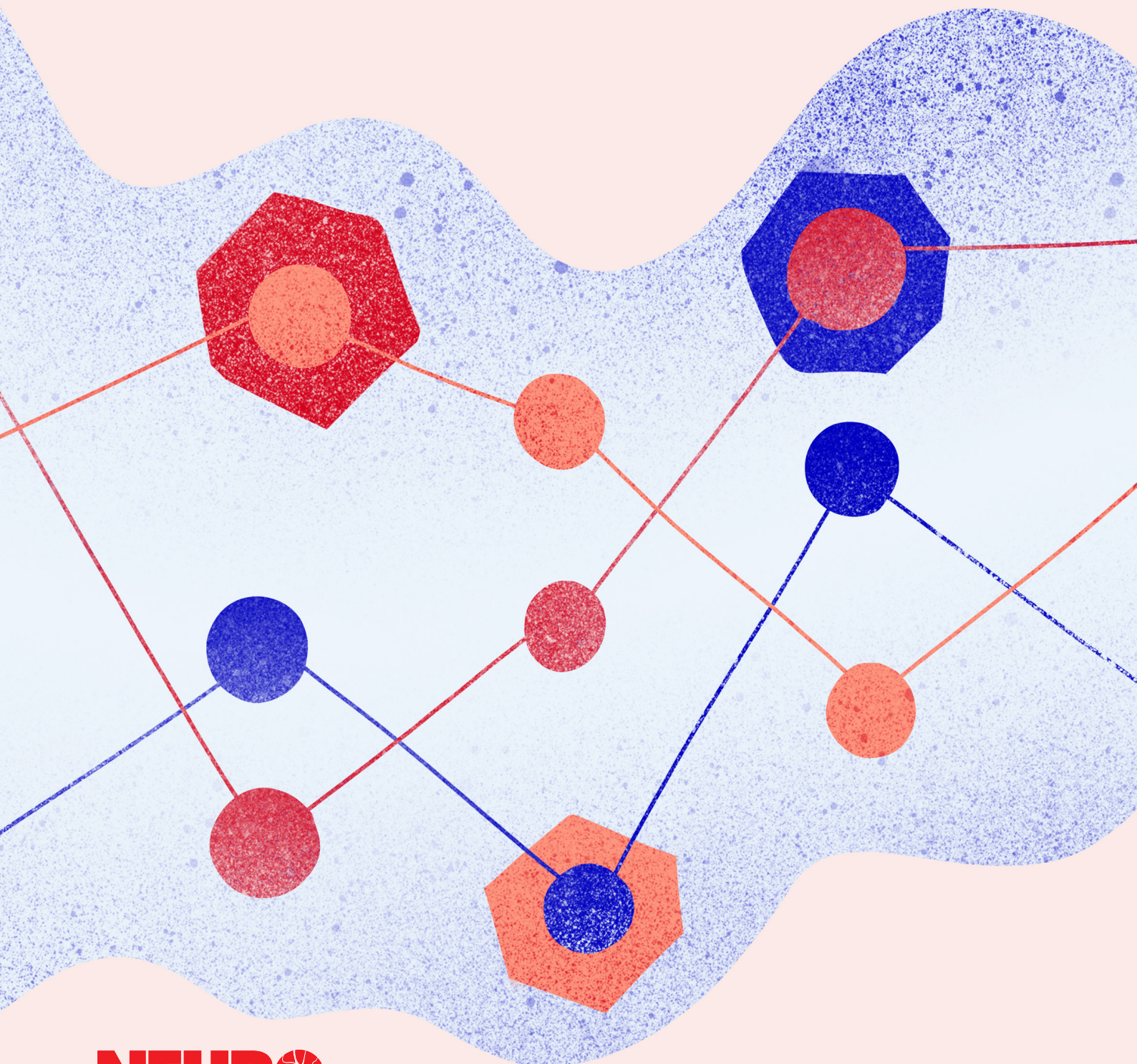

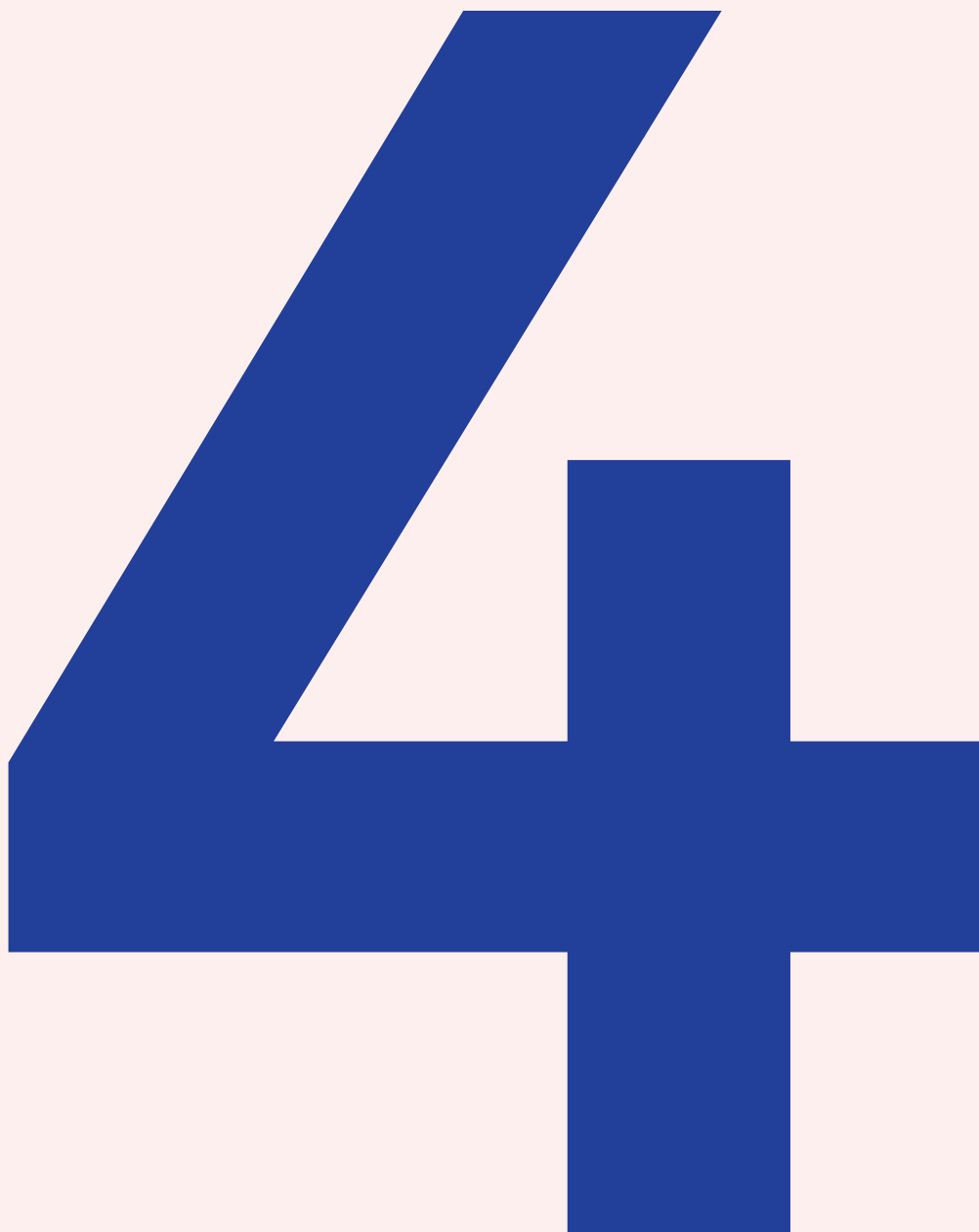
Neurorapporten

2019

Avsnitt 4 – Multiprofessionella
team inom neurosjukvården

Multiprofessionella team inom neurosjukvården

Redan i **Neurorapporten 2014** nämner vi team och att teamarbete där flera yrkesgrupper samverkar är ett effektivt sätt att tillgodose behovet av relevant hälso- och sjukvård. I 2016 års Neurorapport fördjupade vi oss ytterligare i vikten av ett teamarbete runt patienten med neurologisk diagnos.

Med anledning av att neurologiska sjukdomar och skador är komplexa är teamarbetet inte sällan nödvändigt för en god vård. Patienterna har dessutom ofta flera diagnoser samtidigt, neurologiska och andra, som inte sällan har stor påverkan på patientens hela livssituation. Samverkan i team har höjts upp som en av kärnkompetenserna²³ som är nödvändiga för att möta framtidens utmaningar

Komplexa sjukdomstillstånd och därmed komplicerade livssituationer hanteras bäst av multiprofessionella team.

Neuros övertygelse är att fler multiprofessionella team behöver etableras.

– en vård som motsvarar allmänhetens höga förväntningar på att vara god och säker.^(ss) Den gemensamma nämnaren för samverkan i team inom hälso- och sjukvården är att olika kompetenser kompletterar varandra för att så långt det är möjligt erbjuda patienten bästa möjliga vård.^(tt)

Om inte vårdhandlingar kan samordnas på ett klokt sätt kommer vi fortsatt att ha patienter som faller mellan stolarna, glöms bort, fastnar i orimligt långa vårdköer eller saknar den uppföljning de behöver.^(uu) Det faktum att samverkan i team betraktas som en av vårdens kärnkompetenser borgar för att team kommer att fortsätta att utvecklas. Framför allt kan man förvänta sig att teamen kommer att bli ännu bättre på att underlätta flöden för att patientanpassa vården.^(vv)

Multiprofessionellt teambaserat arbete inom neurologin är ett beprövat arbetssätt. Tillgång till team leder till tätare kontakt med neurologisk kompetens och de av våra medlemmar som har tillgång till ett team kring sin neurologiska diagnos upplever sin livssituation och sina vårdkontakter mer positivt än de som inte har tillgång till team. I enlighet med resultaten från våra enkätundersökningar fastslår vi att:

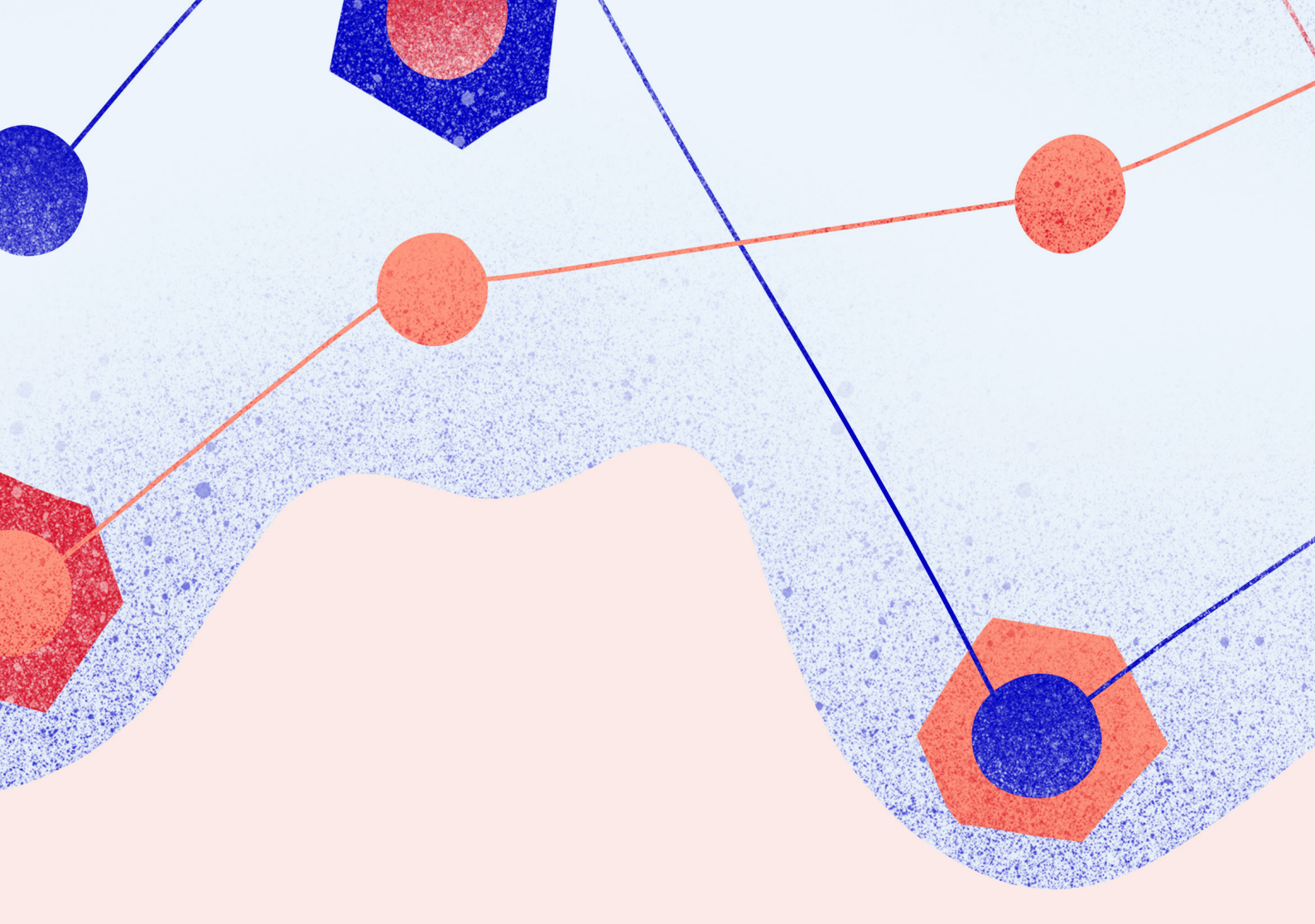
- **Multiprofessionella team för fler individer och för fler diagnoser än idag bör etableras.**
- **Värdet av teambaserat omhändertagande måste dokumenteras.**

Bakgrund

Kronisk neurologisk sjukdom handläggs, enligt Svenska Neurologiföreningen, bäst vid en enhet med teambaserad vård med specialistkunskap inom neurologi.^(ww) Att teambaserad vård kan vara fördelaktig i vården av patienter med neurologisk diagnos framgår också i de nationella riktlinjer som rör neurologiska diagnoser.²⁴

²³ Kärnkompetenser är de sju kompetenser som har identifierats som nödvändiga för en god och säker vård och det är kompetenser som alla professioner inom vården måste ha. De genom studier identifierade kärnkompetenserna är: personcentrerad vård, evidensbaserad vård, samverkan i team, förbättringskunskap för kvalitetsutveckling, säker vård och information. Se: skriften Personcentrerad vård – en kärnkompetens för god och säker vård, 2019.

²⁴ Idag finns det nationella riktlinjer för följande neurologiska diagnoser: stroke, MS och Parkinson, Epilepsi, se: <https://www.socialstyrelsen.se/riktlinjer/nationellariktlinjer>.

- För att få till en fungerande vårdkedja för patienten behöver dels samarbetet mellan olika professioner stärkas, men även samspelet mellan olika vårdgivare, individ och anhöriga. Svensk sjuksköterskeförening och Svenska Läkaresällskapet lyfter vikten av att professionen involverar patienten och anhöriga, och att de betraktas som teammedlemmar.^(xx) Vår erfarenhet visar dock tyvärr att så ofta inte är fallet. Ett teamarbete kring patienten med neurologisk diagnos innebär inte alltid att berörd patient själv är involverad i teamet, vilket naturligtvis måste betraktas som ett viktigt förbättringsområde.

WHO (World Health Organization) har under många år betonat samarbete och samverkan som en väg till god vård för alla. Multiprofessionellt arbete, och multiprofessionell utbildning, ses som en förutsättning för arbete med att utveckla vård som möter de behov som människor i dagens samhälle har.^(yy) Teambaserad vård, menar WHO, förstärker länders hälso- och sjukvårdssystem och bidrar till folkhälsan.^(zz)

När man talar om teamarbete och multiprofessionellt samarbete i vården kopplas detta ofta samman med strävan att utveckla vård som utgår från behoven hos den individuella patienten, dennes anhöriga och de behov som är framträdande i dagens samhälle. Patientens upplevelse av situationen är en viktig utgångspunkt för att lösa problem och möta behov. När patienten sätts i centrum följer beho-

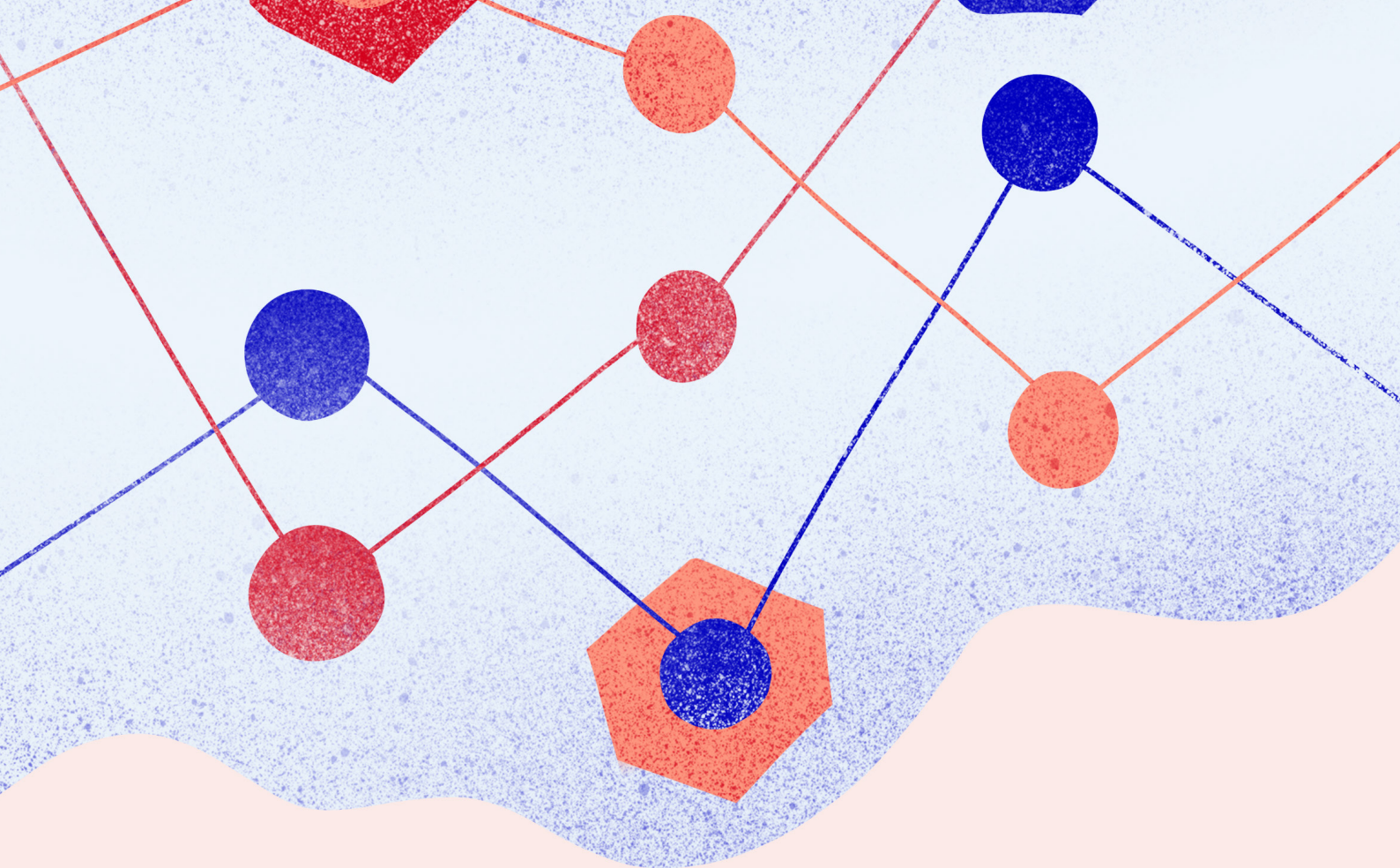
vet av multiprofessionellt arbete naturligt eftersom en vårdbehövande persons situation och behov oftast sträcker sig över flera professioners ansvar och kunskap.^(aaa)

När våra medlemmar uttalar sig om team, eller snarare om önskan om att få en teambaserad vård, är behovet av att få en samlad bild – en helhet – vanligt förekommande.

Vad kännetecknar ett multiprofessionellt team?

Det finns många olika definitioner på team och det finns många olika sätt att beskriva team: multiprofessionella, tvärprofessionella, interprofessionella och så vidare. För att kortfattat beskriva grunden i begreppet nyttjar vi den definition av team som finns i boken *Team i vård, behandling och omsorg – erfarenheter och reflektioner*. Team, står att läsa, är en grupp människor som arbetar i varandras närhet, som samarbetar och samordnar sina insatser och som, i en övergripande mening, arbetar för samma mål.^(bbb) Teamarbetet är också ett sätt att effektivisera nyttjandet av resurser i vården vilket enkelt formulerat betyder att den yrkeskategori som har ”rätt” kompetens utför insatser i ”rätt” tid.^(ccc) Vad gäller målformuleringen är det viktigt att den, så långt det är möjligt, sker tillsammans med patienten och dennes anhöriga.^(ddd)

Att olika professioner arbetar sida vid sida i vården med olika grad av inblandning i varandras arbete är inget nytt. ►

- Skilda professioner är i olika utsträckning beroende av varandras insatser och man kan anta att missar i information och samordning kan ställa till problem för patienten. När vi i massmedia läser om brister i vården är det inte sällan brist på samarbete och samverkan som tas upp.^(eee)

Vad gäller arbete i team har psykiatrisk vård, habilitering och rehabilitering en särställning på så sätt att dessa verksamheter var tidigt ute med att betona sin multiprofessionalitet, redan i mitten av förra seklet. Här har det alltså under lång tid varit tydligt att det behövs flera grupper av professionella för att göra allsidiga bedömningar och utföra åtgärder för patienterna. Det är en nödvändighet och styrka inom dessa verksamheter att kunna se sina patienter genom olika "glasögon" just för att patienternas problematik är mycket mångfasetterad.^(fff) Med "neurologiska glasögon" på sig tycker vi att det är tydligt att ett multiprofessionellt team för många individer borde vara en självklarhet för att möta den komplexitet som sjukdomsbilden innebär.

Multiprofessionella team inom neurosjukvården

I vården av individer med neurologisk diagnos anser vi, i linje med Svenska Neurologföreningen, att arbete i team kan vara fördelaktig.

Ett multiprofessionellt team inom neurosjukvården är, enligt vår definition, en arbetsgrupp som enbart tar emot patienter

med neurologiska diagnoser och skador. I teamet ska ingå läkare, sjuksköterskor och andra yrkesgrupper som är specialiserade inom neurologi. Vidare ser vi patientens och anhörigas delaktighet i teamet som en självklarhet, men kan tyvärr konstatera att det sällan överensstämmer med verkligheten.

Inom neurosjukvården finns idag team för flertalet diagnoser, det kan röra sig om exempelvis MS-team och Parkinson-team. I vår enkätundersökning inför den här rapporten uppger en dryg tredjedel av svarande att de har tillgång till team (se även stycket: Begreppet neuroteam – en kommentar, sist i det här avsnittet). Arbete i team är förhållandevis väletablerat för patienter med MS och ALS, men inte för dem med polyneuropati och stroke. Vi tror att arbete i team skulle kunna tillämpas på fler diagnoser, fler individer, än vad det gör idag.

Resultaten från vår medlemsenkät tyder på att teamen spelar roll för hur patienter upplever sin livssituation och sina vårdkontakter (se diagrammen nedan). Patienter som har tillgång till team uppger också att de har tätare besök hos neurolog och att de i större utsträckning kommer i kontakt med neurolog vid behov. De patienter som har tillgång till team upplever vidare att de har något bättre möjligheter att vara delaktiga i samhällslivet än de som inte har tillgång till team. Även vad gäller hälsa och livskvalitet har individer som har uppgett att de har tillgång till team skattat högre än de som inte har tillgång till team. ►

Bild 4:1

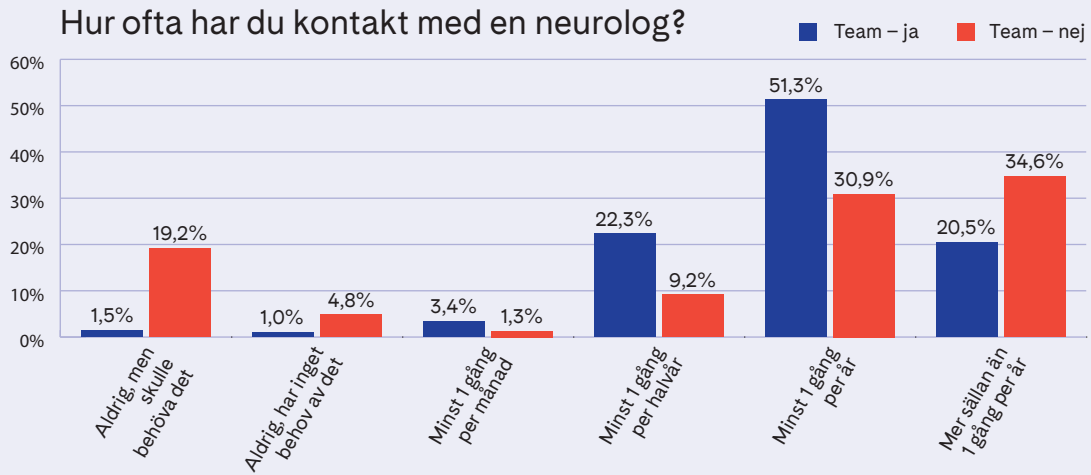

Bild 4:2

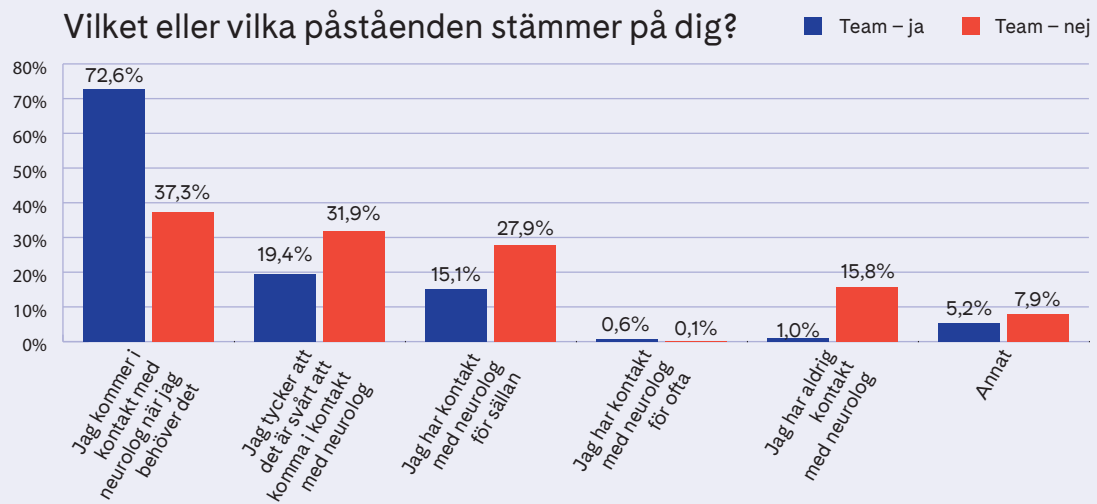

Bild 4:3

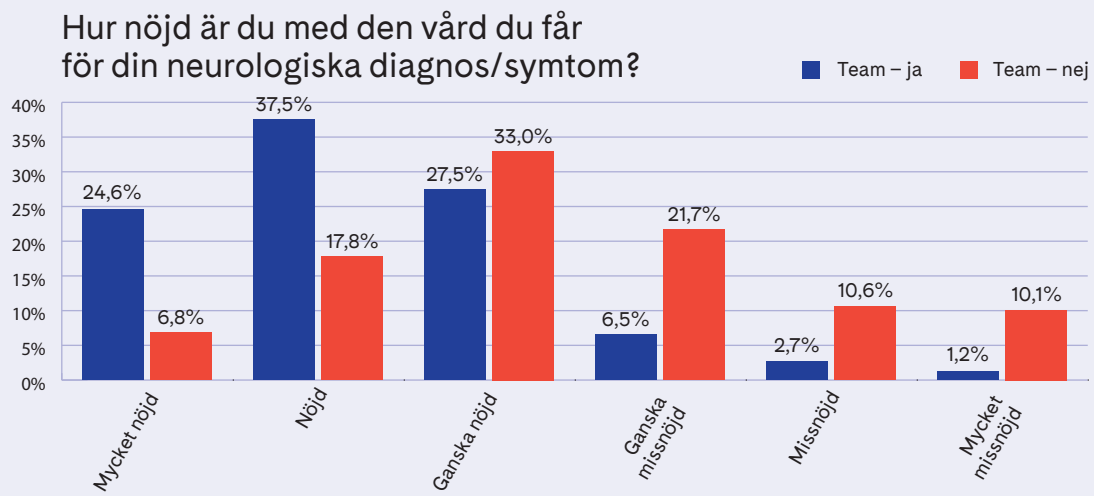

Bild 4:4

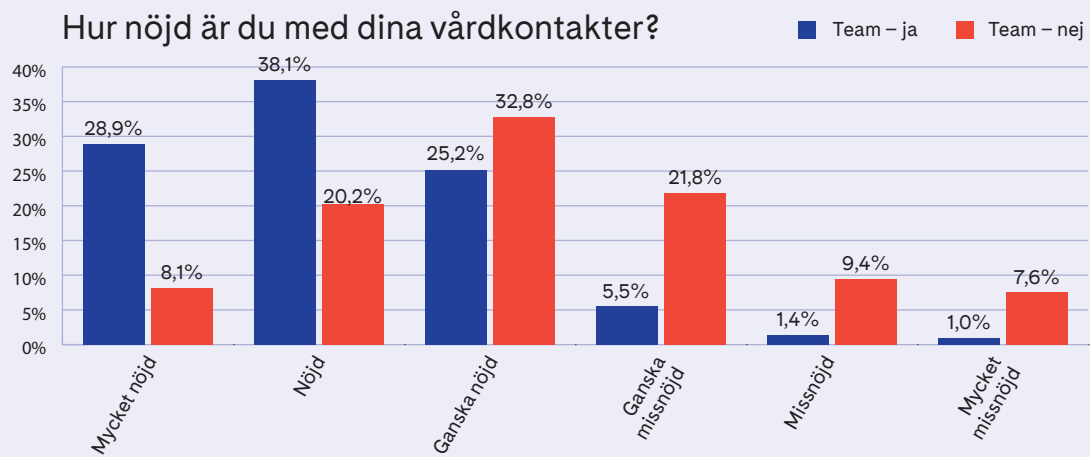

Bild 4:5

Hur upplever du din möjlighet att vara delaktig i samhället?

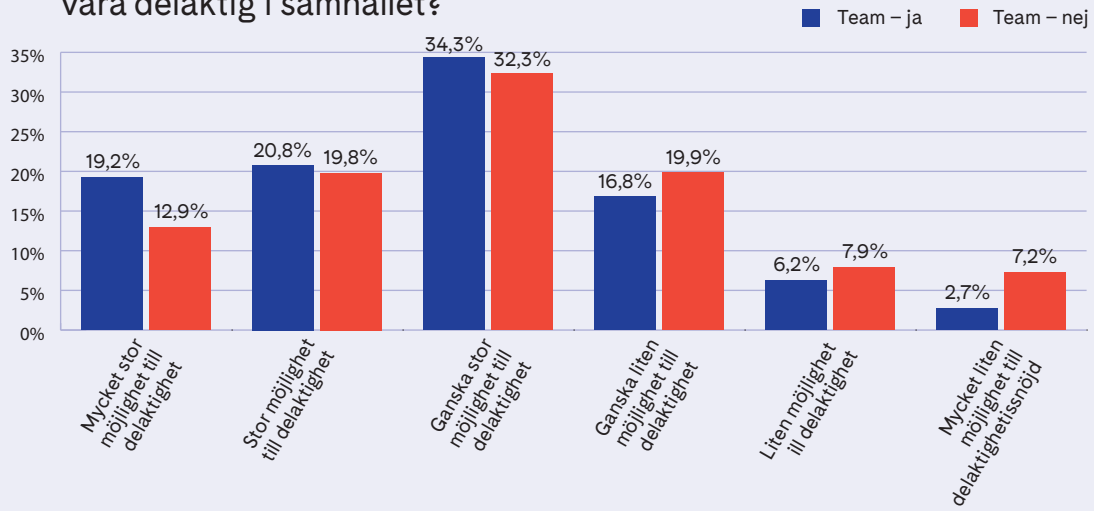

Bild 4:6

Självskattad hälsa

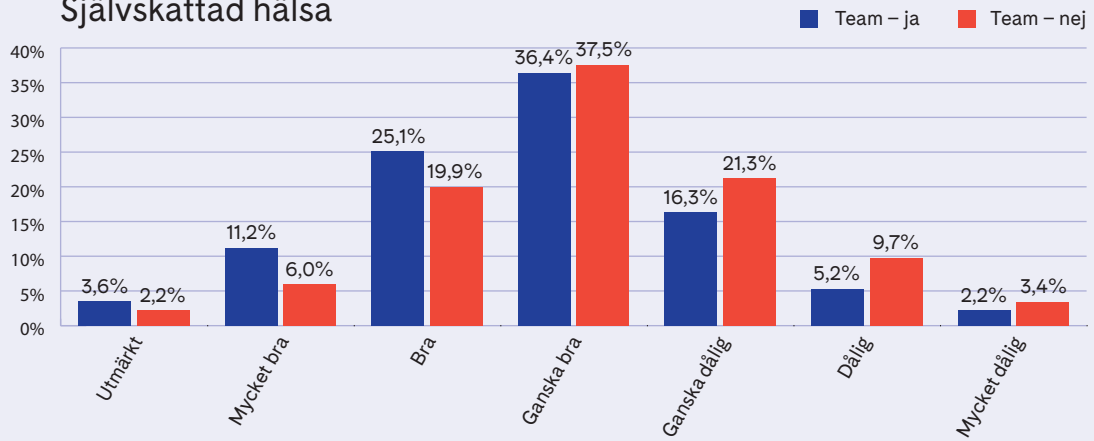
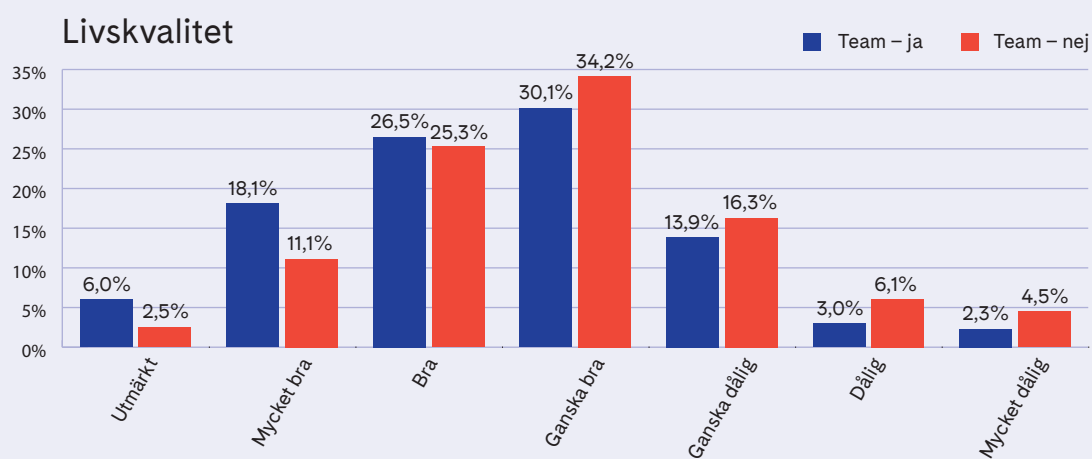

Bild 4:7

- ▶ Resultaten från medlemsenkäten visar att de som har tillgång till team oftare har kontakt med neurolog jämfört med dem som inte har tillgång till team (se: Bild 4:1). De som har tillgång till team kommer även i större utsträckning i kontakt med neurolog vid behov (se: Bild 4:2).

Jämfört med medlemmar som har uppgett att de inte har

tillgång till team är nöjdheten högre hos dem som har angett att de har tillgång till team (se: Bild 4:3 och 4:4).

Tillgång till team tycks tyda på upplevelse av en något bättre livskvalitet och hälsa samt till något utökad möjlighet till delaktighet i jämförelse med medlemmar som har uppgett att de inte har tillgång till team (se: Bild 4:5, 4:6 och 4:7). ▶

► **Vikten av ett multiprofessionellt omhändertagande – exempel: stroke** ²⁵

Stroke är en av del vanligaste orsakerna till död och handikapp i världen och i Sverige. Varje år insjuknar cirka 25 000 – 30 000 personer i stroke i Sverige. Socialstyrelsen har identifierat en rad förbättringsområden för vården vid stroke. Bland annat lyfts vikten av att ge tillgång till ett multiprofessionellt team med strokekompetens i hela vårdkedjan.

Ett av de viktigaste förbättringsområdena inom strokevården är, enligt Socialstyrelsen, att skapa förutsättningar för en strukturerad uppföljning. Det kan uppnås genom att bland annat etablera en infrastruktur för teambaserad uppföljning.

Team och organisation

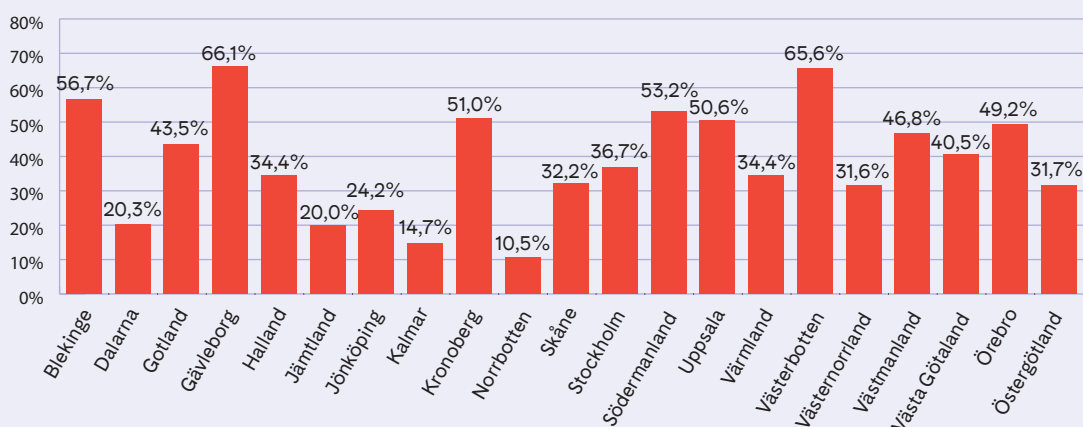
I sammanhanget är det värt att viga några ord också åt organisationen och ledarskapet. Inom teamforskning betonas att effektivitet och kvalitet i det multiprofessionella arbetet kräver goda organisatoriska förutsättningar och ett ledarskap som är skickligt i att leda teamarbetet. ^(eee) Förutom kravet på ett välfungerande ledarskap är det av betydande vikt att det finns en interprofessionell kompetens, det vill säga att professionerna lär om, av och med varandra. Valfungerande team ser också mer till helheten och mindre på yrkesspecifika frågor, vilket främjar ett personcentrerat förhållningssätt. ^(hhh) Personcentrering inom vården skriver vi mer om i avsnitt 7.

Hur det ser ut med *förutsättningarna* för teamarbete runt om i landet har vi inga specifika uppgifter om, men det är självklart en fråga som det skulle vara intressant att gräva djupare i. Vad beror det egentligen på att teamarbete runt patienten med neurologisk diagnos är vanligare i Västerbotten och Gävleborg än i exempelvis Norrbotten och Dalarna (se: Bild 4:8)? ²⁶ Är personalen positivt inställd till teamarbete? Och har de förutsättningar för detta? Det kan handla om att man från ledningshåll exempelvis skapar en kultur som främjar att vi lär av varandra, men även om att journalhanterings- och ersättningsystem anpassas till teamarbete. ⁽ⁱⁱⁱ⁾

Det finns forskning på att arbete i team, förutsatt att rätt förutsättningar för detta finns, kan vara välgörande inte bara för patienten utan även ha goda effekter på arbetsmiljön. Det goda teamet är något som kan skapa positiva värden för patienter, anhöriga, övriga teammedlemmar, organisationen och samhället. ⁽ⁱⁱⁱ⁾ I Dagens Medicin kunde man under hösten 2018 läsa om fördelar som teamarbete har inneburit för Capio vårdcentral i Strömstad. Ett teambaserat arbetssätt har minskat stressen och administrationen, berättar verksamhetschefen. Man ser till vikten av alla yrkeskompetenser och verkar för att ge patienterna rätt vård på rätt nivå. En av vårdcentralens anställda uttrycker att hela teamets kompetens ökar eftersom det öppnar upp för att ta del även av andras kompetens. ^(kkk)

Bild 4:8

Andel svarande med tillgång till team i relation till totalt antal svarande i länet

²⁵ Källa till informationen i detta stycke: Socialstyrelsen, *Nationella riktlinjer – Utvärdering av vård vid stroke*, 2018.

²⁶ Utöver de rent organisatoriska förutsättningarna behöver våra resultat naturligtvis analyseras närmare med avseende på flertalet faktorer, såsom exempelvis ålder och diagnos på svarande. Det är dock en analys som inte ryms inom ramen för den här rapporten.

► Det goda teamet

I den litteratur vi har tagit del av inom området team lyfts främst fördelarna med team för teamets medarbetare, alltså som ett arbetssätt som till exempel kan minska stress och administration, och främja en god arbetsmiljö.

Som företrädare för patienter och individer med neurologiska diagnoser eller symtom vill vi självklart snarare lyfta vikten av teamet för den berörda individen.

I en artikel i Karolinska universitetssjukhusets Kmagasin beskrivs teamarbete på Neurooverksamheten på Karolinska Universitetssjukhuset som en utgångspunkt i ett arbetssätt som utgår från patientens symtom och kliniska bild. I artikeln beskrivs vidare att vårdens organisatoriska utmaning är att göra det som behövs och är till nytta för patienten. ⁽¹¹⁾ Vi tror att det i många fall kan vara synonymt med vård genom multiprofessionella team.

Röster om multiprofessionella team och teamets sammansättning

Utöver de förvalda yrkesprofessioner som fanns angivna i vår enkätundersökning (se: Bild 4:9) har flera också angett urolog och sexolog som del av teamet.

Flera av våra medlemmar lyfter vikten av att få en helhet genom en samlad bedömning och många uttrycker behov av stöd på flera plan. Av de som har angett att de har tillgång till team beskriver många vikten av kontakt med sjuksköterska.

Samtalsstöd är ett behov som framkommer i fritextsvaren till vår enkätundersökning. Flera lyfter också en känsla av ensamhet utifrån sin neurologiska diagnos och många önskar kontakt med andra i samma situation.

Att en teambaserad vård är viktig, och önskvärd, för många är ett tydligt resultat från vår undersökning. Men tillgång till team är långt ifrån en självklarhet.

”Idag måste jag vara mitt eget team och det orkar jag inte alltid framför allt inte när jag är sämre och verkligen behöver det.”

”Tror att eftersom min sjukdom påverkar så många delar i mitt liv, så skulle ett team underlätta för mig.”

Team ur ett samhällsekonomiskt perspektiv

Det saknas dokumentation av att teambaserat omhändertagande medför samhällsekonomiska vinster, men en förbättrad vård och omsorg kan fördröja sjukdomsutveckling ►

Bild 4:9

Vilka yrkesgrupper ingår i teamet?

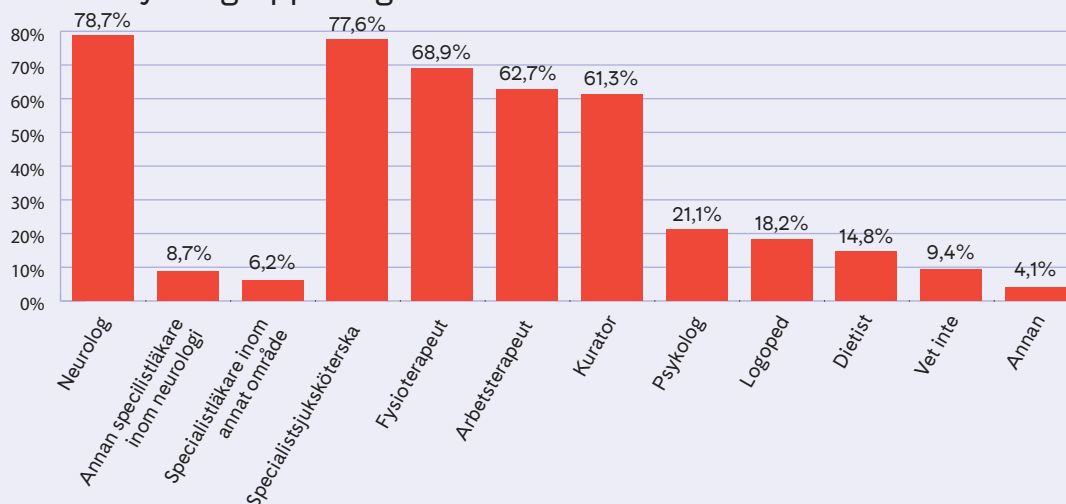

Bild 4:10

Multiprofessionella team inom neurosjukvården

Innebär att flera olika professioner samlas och samordnar sina insatser gentemot patienten.

Det inkluderar sjukvårdspersonal (som neurologer och specialistsjuksköterskor) samt annan personal (som fysioterapeuter, kuratorer och logopedier)

Hälsoutfall

Kan få positiva effekter för livskvalitet och hälsa. Studier om organiserad strokevård visar på förbättrat hälsoutfall med minskad dödsrisk och risk för funktionsnedsättning.

Samhällsekonomiska konsekvenser

En förbättrad vård som fördröjer sjukdomsutvecklingen och/eller förbättrar sjukdomsbilden kan leda till mindre resursförbrukning²⁷, mindre produktionsbortfall²⁸ och bättre livskvalitet.

- ▶ och motverka funktionsnedsättning vilket är **samhällsekonomiskt gynnsamt** (se Bild 4:10 (mmm)).

Att beakta är att inrättande av välfungerande multiprofessionella team inom neurosjukvården till en början skulle kunna leda till kostnadsökningar, i form av exempelvis utbildning och nyrekryteringar. Men, som bilden ovan vill illustrera, finns en förväntad långsiktig ekonomisk vinning.

Vid sidan av det samhällsekonomiska perspektivet har vi i det här avsnittet framför allt velat trycka på att teambaserad vård kan vara till fördel för patienter, anhöriga och profession. Våra undersökningar visar på ett gott utfall av vård organiserad i teamform och vi kan även se att det är en vårdform som är önskvärd av många individer med neurologisk diagnos och deras anhöriga.

Multiprofessionella team inom neurosjukvården – några slutsatser

Gällande neurosjukvård och team drar vi en rad slutsatser:

- Utbyggnad över hela landet av neurologienheter och multiprofessionella team inom neurosjukvården behövs.
- Multiprofessionella team inom neurosjukvården behöver etableras för fler diagnoser.
- Vetenskapliga studier av värdet för patienten av multiprofessionella team inom neurosjukvården behövs.
- Samhällsekonomiska studier avseende multiprofessionella team inom neurosjukvården behövs.

- Patienter och anhöriga behöver, i den mån det är möjligt, vara delaktiga i teamarbetet.
- Tillgång till multiprofessionellt team kan påverka upplevelsen av livssituationen som helhet gynnsamt.
- Tillgång till multiprofessionellt team påverkar upplevelsen av kontakten med vården gynnsamt.
Vi ser dessutom att:
 - medvetenhet och kunskap om att patienterna kan ha flera sjukdomar samtidigt måste öka.
 - kunskap om hur olika sjukdomar påverkar varandra måste öka.

Begreppet neuroteam – en kommentar

I enkätundersökningen till årets Neurorapport har vi ställt en rad frågor som handlar om multiprofessionella team, men i undersökningen använde vi begreppet Neuroteam. Som förklarande text skrev vi: *Neuroteam innebär en arbetsgrupp som enbart tar emot patienter med neurologiska diagnoser och skador. I teamet ska ingå läkare, sjuksköterskor och andra yrkesgrupper som är specialiserade inom neurologi. I vården finns olika namn för dessa team, bland annat förekommer stroke team, MS-team, specialistteam och epilepsiteam. Vi väljer att använda samlingsnamnet neuroteam för dessa och andra team som samordnar arbetet kring vården av patienter med neurologisk diagnos.* Neuroteam var också temat för 2016 års Neurorapport. ▶

²⁷ exempelvis minskat behov av vård, omvårdnad och läkemedel.

²⁸ det kan förväntas att en teambaserad vård kan leda till att patient och anhöriga – om de är i yrkesverksam ålder – inte i samma utsträckning behöver gå ner i arbetstid.

70%

Mer än 70% av dem som har tillgång till multiprofessionellt team kommer i kontakt med neurolog när de behöver det.

- ▶ Ovanstående definition är också vår definition av det multiprofessionella team som vi benämner i den här rapporten. Under arbetets gång har vi haft kontakt med både enskilda neurologer och Svenska Neurologföreningen och har i samband med dessa kontakter kommit till insikt om att begreppet Neuroteam sällan används av professionen i den bemärkelse som vi har använt det. Därför lämnar vi begreppet Neuroteam och, som framgår i det här avsnittet, använder oss istället av begreppet – eller begreppen – multiprofessionella team inom neurosjukvården.

Vår förklarande definition av Neuroteam (kursiverad ovan) till trots finns det bland svarande i vår undersökning en mindre andel som har uppgett att de har tillgång till team, men där vi – av svaren att utläsa – kan se att neurolog eller annan specialistläkare *inte* ingår i teamet. Vår tolkning är att även en mindre andel svarande som har tillgång till *rehab*team har svarat ja på frågan om man har tillgång till (neuro)team. Av fritextsvaren att utläsa är teamorganisering av rehabilitering uppskattat av våra medlemmar, men rehabteam är för närvarande ingen av Neuros prioriterade frågor. Andelen som har svarat ja på frågan om tillgång till team, men som inte har tillgång till den typ av team som vi avser, utgör en felmarginal, men vi bedömer att resultaten från vår undersökning ändå kan anses vara representativa för den grupp av våra medlemmar som har tillgång till ett multiprofessionellt team kring sin neurologiska diagnos. ●

”Alltför många år har jag famlat runt i vården, inte fått någon som tagit ett helhetsgrepp.”